

Nr 46.

Ankom till riksdagens kansli den 10 maj 1926 kl. 8 e. m.

Utlåtande, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av § 2 mom. 1 i förordningen den 21 juni 1922 angående postsparbanken, ävensom en i ämnet väckt motion.

I en till riksdagen avlåten, den 5 sistlidna februari dagtecknad proposition nr 85, som hänvisats till bankoutskottet, har Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att antaga följande vid propositionen fogade

Förslag

till

förordning om ändrad lydelse av § 2 mom. 1 i förordningen den 21 juni 1922 (nr 277) angående postsparbanken.

Härigenom förordnas, att § 2 mom. 1 i förordningen den 21 juni 1922 angående postsparbanken skall erhålla följande ändrade lydelse:

§ 2.

Mom. 1. Envar äger att för egen räkning eller till förmån för annan (enskild person, firma förening eller dylikt) insätta medel i postsparbanken.

Insättning må icke ske annat än i helt krontal. En och samma persons tillgodohavande må ej ökas utöver 10,000 kronor annorledes än genom upplupen räntas läggande till kapitalet. Då, efter vad i mom. 4 stadgas, för samma person utfärdats flera motböcker, skall dock vad nyss är sagt gälla i fråga om tillgodohavandet enligt varje särskild motbok.

Av återopade statsrådsprotokollet inhämtas bland annat följande.

Jämlikt § 7 mom. 3 i förordningen angående en postsparbank för riket den 22 juni 1883 (nr 22 sid. 1) gottgjordes i postsparbanken på en och samma motbok icke ränta för högre belopp än 1,000 kronor. Detta belopp höjdes sedermera genom kungörelsen den 15 maj 1891 (nr 18 sid. 1) till 2,000 kronor och genom förordningen den 17 december 1920 (nr 826) till 5,000 kronor.

I betänkande den 15 november 1921 angående omorganisation av postsparbanken föreslog de s. k. postsparbankssakkunniga, att för en och samma persons räkning ej skulle, därest Kungl. Maj:t ej annorlunda för-

ordnade, i postsparbanken få insättas högre sammanlagt belopp än 20,000 kronor. Rätten till inlåning borde enligt deras mening tills vidare begränsas i nära överensstämmelse med vad som föreslagits beträffande sparbanker, dock med öppen lämnad rätt för Kungl. Maj:t att meddela postverket tillstånd att för en och samma insättares räkning mottaga högre belopp.

Vid den omorganisation av postsparbanken, som genomfördes vid 1922 års riksdag, gjordes ingen ändring i avseende å den ifrågavarande inlåningsrätten. Maximibeloppet hade så nyligen som år 1920 höjts från 2,000 kronor till 5,000 kronor. Oavsett maximigränsen skulle dock insättningsbeloppet få ökas genom upplupen räntas läggande till kapitalet.

I gällande förordning angående postsparbanken den 21 juni 1922 (nr 277) stadgas i § 2 mom. 1, andra stycket, att en och samma persons tillgodohavande i postsparbanken ej må ökas utöver 5,000 kronor annorledes än genom upplupen räntas läggande till kapitalet.

I skrivelse den 10 september 1925 har *generalpoststyrelsen* gjort framställning om sådan ändring i sagda förordning, att maximibeloppet för en och samma persons tillgodohavande bestämmes till 10,000 kronor.

Fullmäktige i riksbanken hava förklarat sig icke hava något att erinra mot bifall till generalpoststyrelsens framställning.

Bank- och fondinspektionen har i ärendet anfört följande.

»Då postsparbanken år 1883 inrättades, angavs syftet med densamma vara, att den skulle uppsamla och fruktbar göra de små besparingarna för att sedermera, då dessa vuxit till något mera avsevärt belopp, tjäna såsom mellanhand vid en fördelaktigare placering mot högre ränta än postsparbanken kunde lämna. Inlåningsmaximum bestämdes till 1,000 kronor. För att underlätta besparing av även mindre belopp än en krona skulle sparmärken tillhandahållas, och motboksägare skulle äga att hos postsparbanken erhålla förmedling vid inköp av räntebärande obligationer för belopp, som inestode på räkning hos postsparbanken. Av den allmänna diskussion, som uppstod kring det framkomna förslaget om postsparbankens inrättande, framgick även, att man särskilt avsett att med anlitan av de i postsparbanken insatta medlen vinna placering för av staten utgivna obligationslån. Postsparbankens inlåning avsåg sålunda uppsamling av småkapital under det att å utlåningen delvis lades en statsfinansiell syn.

Härav framgår klart postsparbankens ursprungliga särställning i förhållande till sparbanker och affärsbanker, av vilka med avseende å utlåningen de förra i allmänhet haft och alltjämt hava till huvudsakligt ändamål att tillgodose de mindre, lokala, fasta kreditbehoven samt de senare handelns och industriens kreditbehov.

Postsparbankens från början givna ändamål har sedermera fasthållits, även om vissa ändringar skett beträffande insättningsmaximum och medelsplacering m. m. Vad särskilt angår den år 1920 fastställda höjningen av insättningsmaximum till 5,000 kronor, tillkom densamma för att åvägabringa ett gynnsammare förhållande emellan postsparbankens inkomster och driftkostnader, något som befunnits nödvändigt, enär kostnaderna för emottagning, redovisning och bokföring av allenast småbelopp blivit för stora för att rörelsen skulle kunna bära desamma. Liknande var anledningen till den friare medelsplacering, som vid samma tid bereddes postsparbanken, och då

sedermera försäljningen av sparmärken upphörde, var anledningen jämväl härtill huvudsakligen att söka i kostnadshänsyn.

Det nu föreliggande förslaget innebär en principiell ändring av postsparbankens uppgift. Såsom av den remitterade handlingen framgår har dåvarande postsparbanksstyrelsen redan i sitt över 1920 års postsparbankssakkunnigas förutnämnda betänkande avgivna yttrande fäst uppmärksamheten därå. Enligt bank- och fondinspektionens mening måste en dylik förändring väcka stora betänkligheter.

Inspektionen har i sådant hänseende icke så mycket fäst avseende vid den konkurrens med sparbanker och i viss mån med affärsbanker, som skulle kunna bli en följd av förslagets genomförande. Såsom 1920 års postsparbankssakkunniga i sitt förut berörda betänkande framhållit, har det nämligen icke varit avsett, att postsparbanken skulle konkurrera med de enskilda penninginstituten, och inspektionen förutsätter, att det icke heller numera är avsett, att någon dylik konkurrens skall direkt etableras. Däremot har inspektionen funnit det vara betänkligt, att genom en utvidgad inlåningsrätt postsparbanken skulle i viss mån komma att, såsom av den föreliggande framställningen jämväl framgår, inrikta sig på att uppsamla större kapitalbelopp för fast placering i postsparbanken, under det att, såsom vid ett tillfälle under den allmänna diskussionen år 1883 angående det då föreliggande förslaget om postsparbankens inrättande yttrades, postsparbanken varit avsedd att tjäna såsom reservoar, i vilken de små besparingarna skola droppvis falla för att, när de sedermera vuxit, söka en bättre placering.

Förutom denna principiella sida av den föreslagna förändringen, har densamma en finansiell innebörd, som är värd all uppmärksamhet. Genom att inlåningsrätten utvidgas till att omfatta ej blott småbesparingar utan även förhållandevis stora kapitalbelopp skulle sådant kapital, som i orterna kan tjäna kreditgivningsändamål, komma att i allt större omfattning dragas från orterna till postsparbankens centralförvaltning i Stockholm. Då placering av de influtna medlen, bunden som den är inom författningen bestämda, av en särskild säkerhetshänsyn givna gränser, givetvis sker och även framdeles läser komma att ske på ett sådant sätt, att postsparbankens centralförvaltning själv kan med lätthet följa engagemangen, torde därav bli en oundviklig följd, att någon direkt utlåning till allmänheten utanför huvudstaden och dess omgivning ar icke kommer att äga rum. Otvivelaktigt kan det lokala kreditbehovet i de orter, där insättningarna skett, sålunda komma att bli lidande.

Då vidare såsom skäl för en utvidgning angivits, att inlåningsmaximum för sparbanker är högre, har inspektionen ansett sig böra erinra, att 1892 års sparbankslag icke stadgade någon begränsning i detta hänseende. Då nu gällande sparbankslag fastställt ett inlåningsmaximum av 30,000 kronor för en och samma räkningshavare, har begränsningen sålunda skett så att säga uppifrån och nedåt. Det torde också böra framhållas, att omkring halva antalet sparbanker i sina reglementen hava inlåningsmaximum bestämt till betydligt lägre belopp än i sparbankslagen angivits. Att inlåning i sparbanker må ske inom vidare gränser än förhållandet är med postsparbanken synes även vara helt naturligt med hänsyn till sparbankernas uppgift att jämväl verka såsom lokala kreditinstitut.

Slutligen har inspektionen ansett sig böra erinra, att vid 1922 års riksdag förslag förelåg om höjning från 3,000 kronor till 6,000 kronor av det högsta belopp, som bankbolag ägde att från en och samma insättare emottaga å s. k. sparkasseräkning. Detta förslag — som dock påföljande år efterföljdes av ett av riksdagen jämväl godkänt förslag om insättningsgränsens höjning till 4,000 kronor — blev av 1922 års riksdag avslaget. Det befarades

nämligen, att landsbygdens sparade kapital skulle komma att av affärsbankerna användas för kreditgivning till industrien, under det att kapital, som kunde uppbringas på landet, behövdes för att via sparbankerna säkerställa jordbrukets kreditbehov. Liknande invändning, om ock med annan motive-ring på grund av de för sparbanken gällande utlåningsnormerna, synes av förut angivet skäl med fog kunna från skilda delar av landet göras mot den nu föreslagna höjningen av postsparbankens insättningsmaximum.»

Under åberopande av vad sålunda anförts uttalar bank- och fondinspektionen den uppfattningen, att någon utvidgning av postsparbankens inlåningsrätt icke bör ske.

För egen del har *departementschefen* i ärendet anfört följande.

*Departements-
chefen.*

Såsom bank- och fondinspektionen framhållit, har postsparbankens huvudsakliga uppgift från början varit och är alltjämt att tillvarataga de små besparingarna i olika delar av landet. För sådant ändamål har inom postsparbanken i synnerhet under senare tid utvecklats en livlig reklamverksamhet i syfte att uppmuntra särskilt det uppväxande släktet till sparsamhet. Den under de sista åren inträdda ökningen av insättar-nas sammanlagda behållning har också åtföljts av en avsevärd stegring av antalet insättare. Sålunda utgjorde den innestående behållningen vid utgången av år 1920 84.4 miljoner kronor och vid utgången av år 1924 148.9 miljoner kronor, och antalet motböcker belöpte sig vid berörda tid-punkter till 661,686 respektive 717,472. Man torde även kunna utgå ifrån att postsparbankens verksamhet även i framtiden kommer att i huvud-sak följa samma riktlinjer som hittills.

För att på bästa sätt kunna tillgodose de små spararnas intressen kräves emellertid, att postsparbanken äger möjlighet att bereda dem en skälig avkastning på deras besparingar. Men uppsamlingen av det stora antalet småbesparingar från alla delar av riket är en uppgift, som givetvis måste bli relativt dyrbar. Mottagandet av en mindre insättning kräver av postsparbanken samma arbetsprestation och omkostnad som mottagandet av en större, men den större insättningen giver banken större avkastning och ökad möjlighet att bereda samtliga sina insättare en jämförelsevis god ränteavkastning på deras besparingar.

Det må vidare uppmärksammas, att klagomål över den nuvarande be-gränsningen av inlåningsmaximum i postsparbanken försports från in-sättares sida. Därvid har särskilt betonats vikten av det skydd för in-sättaren, som vore berett genom statens garanti för de i postsparbanken innestående medlen, och det har jämväl framhållits såsom anmärknings-värt, att statsmakterna ville förmäna insättare att i full utsträckning erhålla sådan garanti för sina hopsamlade besparingar. I detta sammanhang anser jag mig böra erinra om att inlåningsmaximum för sparbankerna bestämts väsentligt högre än nu ifrågasatts beträffande postsparbanken, nämligen till 30,000 kronor.

Vad den finansiella sidan av detta spörsmål beträffar, uppgår post-sparbankens utlåning till kommuner utom Stockholm till betydande be-

lopp. Däremot har postsparbankens direkta utlåning till enskilda i orterna hittills stannat vid det i förhållande till bankens hela utlåning blygsamma beloppet av något över tre miljoner kronor. Emellertid torde utan nämnvärd svårighet en dylik direkt utlåning mot fullgod säkerhet i jordbruks- och stadsfastigheter kunna givas en ökad omfattning. Postsparbanken synes icke heller böra undandraga sig att på sådant sätt stödja det legitima kreditbehovet i orterna, i den mån dylikt stöd erfordras.

Med hänsyn till vad sålunda anförts synes det icke ur de av bank- och fondinspektionen anförda synpunkterna möta något hinder att nu vidtaga den höjning av maximibeloppet för insättning i postsparbanken, varav behov numera yppat sig. Jag anser mig därför böra biträda generalpoststyrelsens förslag, att nämnda maximibelopp höjes till 10,000 kronor, för vilket ändamål erfordras ändring av § 2 mom. 1¹ i förordningen angående postsparbanken.

Beträffande innehållet av statsrådsprotokollet i övrigt hänvisas till propositionen.

I samband med förevarande proposition har utskottet till behandling *Motion I:253.* förehaft en inom första kammaren av herr *Nils Anton Nilsson* väckt till utskottet remitterad motion nr 253, däri motionären under hänvisning till bank- och fondinspektionens ovanintagna yttrande hemställt om avslag å propositionen.

I motiveringen anföres huvudsakligen följande.

»Departementschefen motiverar åtgärden därmed, att det måste anses vara i de små spararnas intressen, att postsparbanken äger möjlighet att bereda dem en skäligen avkastning på deras besparingar. Uttalandet torde få anses varsla om en, så vida ändringen genomföres, framtida hårdare konkurrens med affärs- och sparbankerna om det i landet tillgängliga spar-kapitalet. Även om sådan konkurrens skulle utebliva, så skulle dock förändrade bestämmelser i angivna riktning otvivelaktigt vara ägnade att för nämnda banker försvåra deras uppgift att tillgodose näringslivets legitima kreditbehov. Särskilt i näringslivets nuvarande prekära och ömtåliga läge torde en bankernas bristande förmåga härutinnan kunna medföra svårigheter.»

Såsom i åberopade statsrådsprotokollet erinras, har postsparbankens huvudsakliga uppgift från början varit och är allt fortfarande att tillvarata de små besparingarna i olika delar av landet. När postsparbanken inrättades, framhölls särskilt, att den skulle uppsamla och fruktbargöra de små besparingarna för att sedermera, då dessa vuxit till något mera avsevärt belopp, tjäna såsom mellanhand vid en fördelaktigare placering mot högre ränta än postsparbanken kunde lämna. Av förstnämnda anledning sattes inlåningsmaximum icke högre än till 1,000 kronor. Vidare skulle för att underlätta besparing även av mindre belopp än en krona sparmärken tillhandahållas m. m. Man syntes hava särskilt avsett att med anlitande av de i postsparbanken insatta medlen vinna avsättning för av

Utskottet.

staten utgivna obligationslån. Ursprungligen torde meningen aldrig hava varit, att postsparbanken skulle draga till sig några större kapital, vilket för övrigt svårligen kunde ske, då banken för placering var bunden av ganska restriktiva bestämmelser.

Efter hand hava sedermera vissa lättnader härutinnan medgivits. Med den av postsparbanken bedrivna livliga reklamverksamhet i syfte att uppmuntra särskilt det uppväxande släktet till sparsamhet har ock under de sista åren insättarnas sammanlagda behållning betydligt ökats, varmed följt en avsevärd stegring av antalet insättare. Emellertid torde klart framgå, att postsparbanken redan från början intagit och allt fortfarande intar en särställning i förhållande till sparbanker och affärsbanker, av vilka, såsom också inspektionen framhåller, med avseende å utlåningen de förra i allmänhet haft och alltjämt hava till huvudsakligt ändamål att tillgodose de mindre, lokala, fasta kreditbehoven samt de senare handelns och industriens kreditbehov. Även om, såsom redan anförts, vissa ändringar företredesvis av kostnadshänsyn skett beträffande insättningsmaximum och medelsplacering m. m., har dock det ursprungliga syftemålet med postsparbanken fasthållits.

Vad det nu framlagda förslaget angår, kan utskottet för sin del icke annat än instämma i vad bank- och fondinspektionen yttrat eller att det samma innebär en principiell ändring av postsparbankens uppgift. Såsom tidigare omnämnts, hade redan 1920 års postsparbankssakkunniga ifrågasatt en höjning av inlåningsmaximum, men dåvarande styrelsen för postsparbanken hade i sitt över de sakkunnigas betänkande avgivna yttrande ansett sig böra fästa särskild uppmärksamhet på att detta förslag enligt styrelsens mening innebure en principiell förändring i postsparbankens uppgift. Utskottet anser i likhet med bank- och fondinspektionen, att en förändring på sätt här blivit ifrågasatt är ägnad att väcka betänkligheter. Det kan nämligen rent principiellt sett icke vara riktigt att ytterligare utvidga postsparbankens inlåningsrätt och dymedelst inrikta postsparbankens verksamhet på att uppsamla större kapitalbelopp för fast placering i densamma, då därigenom givetvis det ursprungliga ändamålet med banken icke upprätthålles. Härtill kommer en annan och måhända viktigare omständighet. En utvidgning av inlåningsrätten skulle säkerligen medföra, att kapital, som borde tjäna kreditgivningsändamål i orterna, i stället komme att från dessa överflyttas till postsparbankens centralförvaltning i huvudstaden och givet är, att någon egentlig utlåning utanför det centrala området icke kommer att ske. Det vill under sådana förhållanden synas uppenbart, att det lokala kreditbehovet i de orter, där insättningarna skett, sålunda kommer att bliva lidande. Departementschefen har visserligen härvidlag uttalat den mening, att en direkt utlåning till enskilda i orterna mot fullgod säkerhet i jordbruks- och stadsfastigheter utan nämnvärd svårighet skulle kunna erhålla ökad omfattning utöver vad för närvarande äger rum. Det kan emellertid ifrågasättas, huru-

vida en dylik kreditgivning sammanhänger med postsparbankens uppgift och ovisst torde vara, om några verkliga fördelar därav kunna förväntas. För tillfredsställande av detta kreditbehov stå för övrigt andra och bättre utvägar till buds.

Under åberopande av det anförda har utskottet, som anser, att någon utvidgning av postsparbankens inlåningsrätt icke bör ske, funnit sig böra avstyrka bifall till Kungl. Maj:ts proposition.

Utskottet hemställer alltså,

att riksdagen, med bifall till ovanberörda motion I: 253, må besluta, att Kungl. Maj:ts förevarande proposition nr 85 icke må av riksdagen bifallas.

Stockholm den 10 maj 1926.

På bankoutskottets vägnar:

BERNH. ERIKSSON.

Vid detta ärendes slutbehandling hava närvarit:

av första kammaren: herrar *Gustafsson* i Stensholm, *Dalberg*, *Bondeson*, *Ström*, *Lindgren*, *Bodin* och *Sandén*; samt

av andra kammaren: herrar *Eriksson* i Grängesberg, *Winkler*, *Borggren*, *Bäcklund*, *Olsson* i Berg, *Lovén*, *Ryberg* och *Wikström*.

Reservation

av herrar *Eriksson* i Grängesberg, *Dalberg*, *Bondeson*, *Borggren*, *Bäcklund*, *Ström* och *Sandén*, vilka ansett, att utskottet bort, med avstyrkande av den i ämnet väckta motionen, tillstyrka bifall till Kungl. Maj:ts proposition.
